

A szlovák irodalomból

ÖSSZEÁLLÍTÁSUNK ELÉ

Nem először ad helyet a Tiszatáj szerkesztősége szlovák irodalmi összeállításnak, s a szlovák irodalom képviselői sem számítanak ritka vendégnek a lap hasábjain. Annyiban mégis kivételes a mostani alkalom, hogy nemcsak a mai szlovák irodalom alkotásaiból kísérünk meg ízelítőt adni, hanem kalauzt is szeretnénk az olvasóknak nyújtani a szomszédos és velünk együttélő szlovákság történetéhez, kulturális és irodalmi kapcsolatainkhoz, a mai szlovák kultúra néhány, általunk fontosnak tartott jelenségéhez.

Paradoxonnak tetszik talán, de a szlovák irodalom egyike azoknak az irodalmaknak, melyekből a legtöbb (relatív számban) műalkotás le van fordítva magyarra, s mégsem ismerjük, viszonylag keveset tud róla közvéleményünk. A mérleg pozitív oldala elsősorban a szlovákiai magyarság áldozatos közvetítő munkájának köszönhető, mindenekelőtt a pozsonyi Madách Kiadó és az Irodalmi Szemle tevékenységének. A negatív oldal összetevőit kevésbé ismerjük. Bizonyosan tehet róla iskolai oktatásunk, közvéleményünk kialakult tájékozódási iránya, ludas lehet benne a kis népek irodalmát lekezelő vélekedés, a hazai közvetítés rosszul működő hálózata.

Persze hogyan válaszolnánk arra a kérdésre: miért érdemes szlovák irodalmat olvasni, amikor Ázsiától Afrikáig „új” népek sora kapcsolódik a világirodalom áramába, s Európában is szinte követhetetlen az irodalmi termés? Szlovák író pedig még nem kapott Nobel-díjat, és a soros irodalmi világsztárok között sem találunk szlovák neveket. Igen, de a szlovákok nem Ázsiában, s mégcsak nem is — mondjuk — Skandináviában laknak, hanem a legközelebbi szomszédságban. Történelmünk jelentős darabja közös, s még közös íróink is voltak. A múlt században pedig gyakran ugyanabban a városban, egymás mellett — és egymástól szellemileg sem függetlenül — fejlődtek irodalmaink.

Összekötő kapocs köztünk a szlovákiai magyar és a magyarországi szlovák nemzetiség, de irodalmaink jelenét is sok szál fúzi egymáshoz, és magától értetődőnek vehetjük az olyan párhuzamokat, mint például a líra vezető szerepe mindkét irodalomban.

Összeállításunk abból indul ki, hogy a kelet-európai típusú irodalmak megismeréséhez fokozott mértékben szükség van a történeti-művelődéstörténeti háttér bemutatására. Ezért próbáltuk meg — rendhagyó módon — szemelvények segítségével áttekinteni a szlovák nemzeti tudat fejlődésének néhány fontosabb állomását. Nem föltétlenül mai írók és költők névsorát kívántuk elmondani, hanem inkább jelenségeket akartunk érzékeltetni. A két novellán kívül a bemutatott szerzők és művek irányzatokat, mai vagy múltbeli jellegzetes törekvéseket képviselnek. Lubomír Feldek, Jozef Mihalkovič és Ján Stacho versei a szlovák költészetet megújító nagyszombati iskola atmoszférájából adnak ízelítőt, a lengyel Stúr-monográfia és Hviezdoslav Véres szonetteinek bemutatása a szlovák kultúra múltjának két igen jelentős mozzanatára hívja föl a figyelmet. Vojtech Kondrát portréja irodalmi kapcsolataink egyik áldozatos művelőjét szeretné közelhozni a magyar olvasóhoz, a Vladimír Mináč történelmi esszéit tárgyaló írás pedig a mai szlovák próza egyik fontos jelenségét.

K. GY. CS.